

УДК 65.011.4:663.2

О. О. Бассова,

к. е. н., доцент кафедри фінансів та кредиту, Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університету "Україна", м. Миколаїв

Г. М. Боброва,

магістр кафедри фінансів та кредиту, Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку людини ВНЗ Університету "Україна", м. Миколаїв

ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ПРИБУТКУ ВИНОГРАДАРСЬКО- ВИНОРОБНИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

O. Bassova,

Ph.D. , assistant professor of finance and credit, Nicholas Interregional Institute of Human Development Universities University " Ukraine ", Nikolaev

T. Bobrova,

Master of finance and credit department.], Nicholas Interregional Institute of Human Development Universities University " Ukraine ", Nikolaev

FORMATION AND USE OF INCOME VINEYARDS AND WINERIES

Статтю присвячено проблемі формування та використання прибутку підприємств виноградно-виноробної галузі. У статті досліджено стан виноградно-виноробної галузі, оцінено динаміку осиних факторів формування прибутку підприємств, здійснено поглиблений аналіз на провідному підприємстві досліджуваної галузі ПАТ "Радсад", яке знаходиться в Миколаївській області та є підприємством з повним циклом виробництва.

The article is devoted to the development and use of enterprise income Wine sector. In the article the state Wine industry dynamics wasp evaluated factors of the profits of enterprises conducted in-depth analysis on industry leading enterprises investigated PJSC "Radsad", which is in the Mykolaiv region and is now with full production cycle.

Ключові слова: виноградарсько-виноробні підприємства, прибуток, ефективність, формування, використання.

Key words: viticulture, wineries, profit, efficiency, formation, use.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Становлення і розвиток в Україні ринкової інфраструктури суттєво змінюють фінансово-економічне, інформаційне і правове середовище функціонування підприємств, зміст їхньої господарської діяльності. В умовах інтегру-

вання економіки України у світову відбувається трансформація фінансових відносин мікрорівня. Оскільки характерною рисою сьогодення стала велика кількість збиткових підприємств, зростає потреба у дослідженні причинно-наслідкових зв'язків, пов'язаних із проце-

Таблиця 1. Основні економічні показники ефективності виробництва винограду в сільськогосподарських підприємствах України в 2008 – 2015 роках

Роки	Кількість реалізованої продукції, т	Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	Чистий дохід (виручка), тис. грн.	Прибуток (збиток), тис. грн.	Собівартість 1 ц реалізованої продукції, грн.	Середня ціна реалізації 1 ц, грн.	Рівень рентабельності (збитковості), %
2008	160203,1	260434,1	413580,5	153146,4	162,56	258,19	58,8
2009	175535,1	250694,4	481495,5	230801,1	142,82	274,30	92,1
2010	145914,8	289278,7	554330,5	265051,8	198,25	379,90	91,6
2011	186882,5	419597,6	659048,4	239450,8	224,52	352,65	57,1
2012	182240,6	429163,1	740823,1	311660,0	235,49	406,51	72,6
2013	245098,1	469702,8	947309,9	477607,1	191,64	386,50	101,7
2014	171530,4	355419,3	572157,1	216737,8	207,2	333,6	61,0
2015	154230,1	547946	917437,7	369491,7	293,9	594,85	102,4

Джерело: [6].

сом формування прибутку підприємства, ефективністю його використання.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ

Багатоплановість ролі прибутку зумовлює необхідність розроблення механізму його формування та використання, згідно з чинними законами ринку, який забезпечує задоволення інтересів усіх учасників цього процесу.

Прибуток підприємства є джерелом власних фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення фінансово-господарської діяльності. Їх нестача спричиняє виникнення боргів, що у кінцевому підсумку може призвести до фінансової кризи і банкрутства. Зростання прибутку значною мірою визначає темпи економічного розвитку країни, окремих регіонів, збільшення суспільного багатства і підвищення життєвого рівня населення. Чинниками, що впливають на фінансові результати у різних галузях економіки, можуть бути: діючий порядок формування та використання прибутку підприємств, зміни обсягів виробництва в галузі, ефективність фінансового менеджменту підприємств, тощо.

Широке коло цієї проблематики розглянуто в роботах українських і зарубіжних економістів. Разом з тим, фінансова теорія і практика сьогодення свідчать, що процес формування прибутку підприємств, ефективність його використання досліджені не повною мірою, без урахування специфіки діяльності підприємств конкретної галузі.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні аспекти формування та використання прибутку підприємств розглянуті в працях вітчизняних науковців: М.Д. Білик, М.Т. Білухи, І.О. Бланка, А.Д. Буряка, Ф.Ф. Бутинця, Б.І.Валуєва, І.В. Зятківського, О.Р. Квасовського, В.Г. Лінника, В.О. Мец, В.М. Опаріна, О.О. Орлова, А.М. Поддєрьогіна, Н.М.Ткаченко, П.Т. Саблука, В.В. Сопко, Н.М. Цал-Цалко. Вказані питання досліджувались у працях відомих російських учених: М.І. Баканова, В.В. Ковальова, М.Н. Крейніної, В.П. Привалова, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицької, А.Д. Шеремета та ін. Серед західних економістів дослідження прибутку знайшло відображення у роботах А.Бабо, А.Р.Брейлі, Є.Брігхема, А.Гапенські, А.Гропеллі, К.Друрі, Б.Коласса, С.Майєрса, Є.Нікбахта, С.Росса, Р.Холта.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є дослідження особливостей формування та використання прибутку на винаградарсько-виноробних підприємствах України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Виноградарсько-виноробна галузь України має великі потенційні можливості, проте реальний стан більшості українських підприємств виноробства є достатньо складним. Так, протягом останніх десятиріч у винаградарстві України

Таблиця 2. Ефективність виробництва винограду в Україні в сільськогосподарських підприємствах за 2008–2015 роки

Роки	Чистий дохід (виручка) грн.		Прибуток (збиток), грн.		Повна собівартість реалізованої продукції, грн.	
	на 1 га плодonoсних площ	на 1 ц валового збору	на 1 га плодonoсних площ	на 1 ц валового збору	на 1 га плодonoсних площ	на 1 ц валового збору
2008	5825,08	99,59	2156,99	36,87	3668,09	62,71
2009	6781,63	102,73	3250,72	49,24	3530,91	53,49
2010	8200,16	135,90	3920,88	64,98	4279,27	70,92
2011	9537,60	126,28	3465,28	103,36	6072,32	80,40
2012	10910,50	162,46	4589,99	68,35	6320,52	94,11
2013	14117,88	164,64	6670,75	83,00	7000,04	81,63
2014	12944,73	131,35	4903,57	49,76	8041,16	81,59
2015	21948,27	239,45	8839,5	96,44	13108,8	143,02

Джерело: [6].

відбуваються негативні процеси, що як результат призвело на сьогодні до кризового стану галузі, який характеризується високою зрідженістю існуючих виноградних насаджень, зменшенням обсягів виробництва саджанців, стійких до збудників хворіб, розповсюдженням посередніх сортів із невисокими споживчими властивостями тощо. Це спричинило зменшенню виробництва винограду.

Основні економічні показники реалізації виробленого в підприємствах України винограду в динаміці за ряд років представлено в таблиці 1.

Дані таблиці 1 наочно свідчать, що вітчизняна галузь виноградарства є однією з найбільш

прибуткових галузей агропромислового комплексу України, але в своєму розвитку не є стабільною.

Собівартість та ціна реалізації 1 ц продукції зазнають значних коливань, що впливає на рівень рентабельності. В загальному ряду можна виділити 2001 та 2004 роки, коли мало місце різке зниження рівня рентабельності до 4,0% та 8,7% відповідно в порівнянні з 62,7% в 2000 році. В 2009 році, навпаки, рентабельність зроста і склала 92,9% (в попередній 2008 рік вона становила 58,8%). В 2015 році рівень рентабельності виробництва винограду у сільськогосподарських підприємствах України досяг рекордного за майже 20 років показника 102,4%.

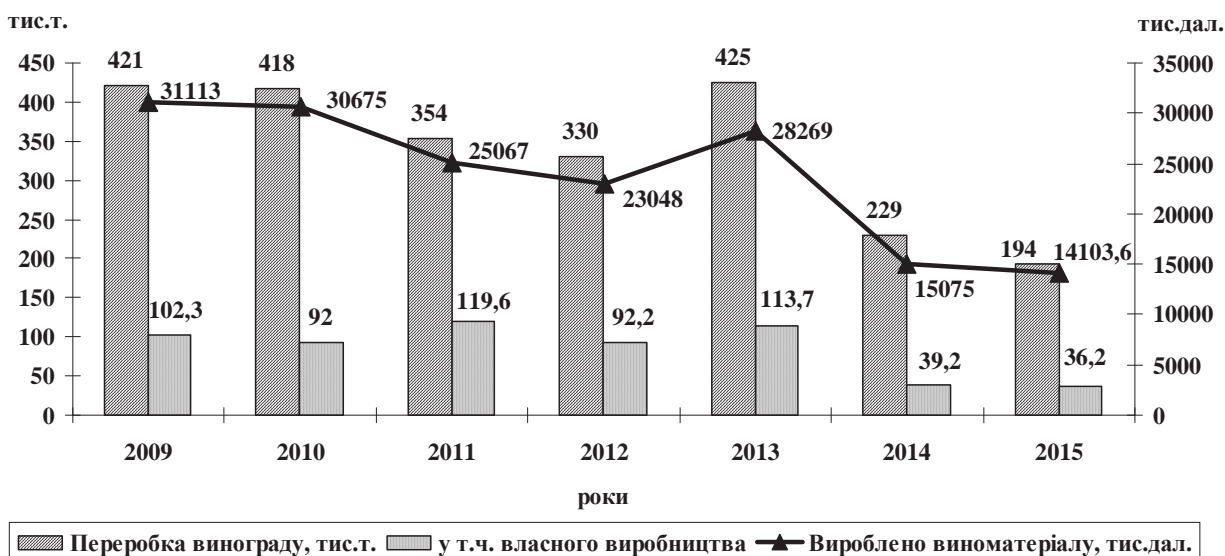

Рис. 1. Динаміка переробки винограду та виробництво виноматеріалів в Україні за 2009 – 2015 роки

Джерело: [6].

Таблиця 3. Виробництво тихих та ігристих вин по Україні, млн дал.

Показник	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Зміна, %
Тихі вина, всього	20,9	22,6	28,2	16,7	12,4	12,9	7,2	6,8	-67,46
у т.ч. - сухі	10,1	10,7	12,5	11,3	8,5	11,6	5,8	4,9	-51,58
- криплені і десертні	10,7	11,6	15,3	5,4	3,9	1,3	1,4	1,3	-88,04
Ігристі вина	5,8	5,2	6,0	5,5	5,4	5,2	2,6	4,4	-23,97

Джерело: [6].

Для порівняння — рентабельність основних видів продукції рослинництва в 2015 році за даними статистики складала: зернових і зернобобових — 43,1%, соняшнику — 80,5%, картоплі — 24,2%, ріпаку — 44,3%, овочів відкритого ґрунту — 47,5%, цукрових буряків (фабричних) — 28,2%, плодів і ягід — 127,5 %, а це найближча до виноградарства галузь. Це ще раз свідчить про економічні перспективи та необхідність подальшого розвитку галузі виноградарства в Україні.

Ефективність виробництва винограду в Україні в динаміці з 2008 по 2015 роки представлена в таблиці 2.

Як видно з таблиці 2, за представлені роки розмір чистого доходу з розрахунку на 1 га виноградників в плодоносному віці збільшився в 3,7 рази і досяг у 2015 році 21948,27 грн. в порівнянні з 5825,08 грн. у 2008 році. Водночас збільшення чистого доходу з розрахунку на 1 ц валової продукції за цей період відбулося в 2,4 рази. Така ж закономірність простежується і при аналізі динаміки прибутку (збитку) та повної собівартості реалізованої продукції: якщо з розрахунку на 1 га виноградників збільшення в 2015 році в порівнянні з 2008 роком складало 4,1 та 3,57 рази відповідно, то з розрахунку на 1 ц валового збору винограду це збільшення значно менше — в 2,6 та 2,3 рази по кожному показнику [1].

Однією із складових, що впливають на ефективність розвитку сучасного вітчизняного ви-

ноградарства та його слабким місцем є сортовий склад виноградних насаджень як столового, так і технічного напрямлення [4]. У переважній більшості вітчизняних господарств виноградарство представлено старими насадженнями та малопродуктивними столовими сортами, які сьогодні вже не можуть задовольнити попит на свіжу виноградну продукцію та потребують оновлення.

Ще однією причиною зниження продуктивності виноградників є їх зрідженість — до 20%. Проблемою, яка заважає сталому розвитку вітчизняного виноградарства та виноробства в Україні, на наш погляд, є також велика питома вага застарілих виноградників [7].

Аналізуючи сучасний стан вітчизняного виноробства, слід мати на увазі, що галузь має ряд специфічних особливостей, які відрізняють її від інших галузей агропромислового комплексу. В першу чергу, йдеться про повну залежність результатів виноробства від якості і кількості вирощеного винограду, тобто стану виноградарства. Водночас виноград — рослина, результат від вирощування якої, більш ніж будь-чого, залежить від кліматично-погодних умов, стану ґрунтів, температурного режиму в окремі періоди вегетації і розвитку.

Зміна обсягів переробки винограду та виробництва виноматеріалів у динаміці представлена на рисунку 1.

Як видно з рис. 1, в різні роки мають місце коливання показників, що ще раз свідчить про

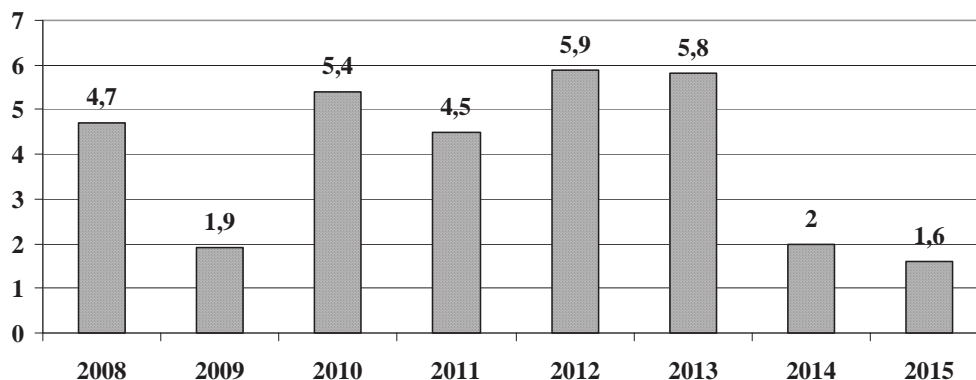

Рис. 2. Рівень рентабельності підприємств виноробної промисловості у 2008–2015 роках, %

Джерело: [6].

Таблиця 4. Основні фінансові показники діяльності ПАТ "Радсад" за 2013–2015 роки, тис. грн.

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік	Зміна 2015/2013 рр.	
				тис. грн.	%
Майно підприємства	86990	89018	108331	21341	24,53
Власний капітал	20812	20016	33318	12506	60,09
Залучений капітал	66178	69002	75013	8835	13,35
Доход від реалізації	14414	24303	39144	24730	171,57
Чистий прибуток (збиток)	-813	-790	13302	14115	X

специфіку виноградарсько-виноробної галузі і залежність результатів її функціонування від ряду факторів. Так, обсяг переробки винограду на виноматеріали в Україні в 2015 році склав 194 тис. тонн, що становить 45,6% від рівня 2013 року. Таке різке падіння обсягів переробки винограду в 2014 та 2015 році в порівнянні з попередніми роками об'єктивно пояснюється відсутністю статистичних даних з АР Крим. Тому більш коректним вважаємо співставлення даного показника в порівнянні з 2013 роком, коли обсяг переробки винограду по Україні складав 425 тис. тон, або 128,8% по відношенню до 2012 року, 120,1% — до 2011 року, 101,7% — до 2010 року, 101,0% — до 2009 року. Це свідчить про стабільне нарощування потенціалу галузі. Водночас має місце стійка тенденція до щорічного зменшення частки власно вирощеного винограду в загальному обсязі фактично переробленого винограду на виноматеріали. Якщо в 2013 році питома вага власно вирощеного винограду для переробки склала 33,8%, то в 2015 році — лише 18,7%, тобто щорічно суттєво зменшувалася. Виноробні підприємства закупають близько 70 — 80% винограду. Дефіцит сировини поповнюється також за рахунок імпорту виноматеріалів та наливом вин.

Оптимальним мало б стати комбіноване вирішення проблеми протиріччя між потребою виноробного виробництва у сировині й можливостями сировинної бази: поступове зниження імпорту виноматеріалів і наливом вина з одночасним розвитком вітчизняної сировинної бази на основі впровадження інноваційно-інтенсивних технологій виробництва винограду, які забезпечують його ефективність за рахунок зростання врожайності виноградних насаджень та підвищення якості продукції [4].

Відтак, сьогодні перед українським виноробством гостро стоїть проблема забезпечення виробництва вітчизняною сировиною, вирішення якої повинно сприяти як зниженню витрат на виробництво вина і виноматеріалів, так

і підвищенню їх якості, а значить і конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках вина.

Динаміка виробництва тихих та ігристих виноградних вин в Україні виглядає так (табл. 3).

Простежується зменшення кількості вироблених ігристих вин: з 5,8 млн дал. у 2008 році до 4,4 млн дал. в 2015 році. На шампанське суттєво впливає зміна споживчих настроїв. Воно має чітко виражену сезонність попиту (грудень — січень забезпечує близько 60% річної реалізації). Через підвищення ціни, зниження платоспроможності населення попит на цей сегмент вин зменшився.

Виходячи з даних Держкомстату, рівень рентабельності операційної діяльності виноробних підприємств за останні роки стрімко падав з 5,8% в 2013 р. до 1,6% у 2015 р., тобто показник зменшився на 72,41% за три роки.

Отже, результати аналізу основних фінансових показників підприємств винної промисловості свідчать про невелику прибутковість даної галузі. Головна з причин полягає в тому, що поряд із незначним скороченням реалізації продукції діяльність підприємств стає низькорентабельною. Це спричинене зростанням ціни на виноград і вино матеріали. Отже, загалом слід відмітити, що за проаналізований період у галузі спостерігається збільшення кількості збиткових підприємств, загального розміру збитку та скорочення рентабельно ці операційної діяльності.

Основними причинами проблем вітчизняної виноробної галузі, на нашу думку, є наступні: забезпечення виноробної галузі України сировиною; недосконалість матеріально-технічної бази виноградарсько-виноробних підприємств, які виробляють виноробну продукцію; слабкий розвиток вітчизняних підприємств з виробництва машин, агрегатів, допоміжних матеріалів для виноробства також не сприяє оновленню та технічного переозброєння виноробної га-

Таблиця 5. Динаміка прибутку (збитку) ПАТ "Радсад" від звичайної діяльності за 2013–2015 роки

№ №	Найменування показника	Абсолютні величини, тис. грн.			Відхилення абсолютне, тис. грн.	
		2013	2014	2015	2015/2013	2015/2014
1	Прибуток (збиток) від операційної діяльності (до оподаткування)	-297	-366	5556	5853	5922
22	Прибуток (збиток) від позареалізаційної діяльності (до оподаткування)	-516	-424	7746	8262	8170
33	Прибуток (збиток) від звичайної діяльності (до оподаткування)	-813	-790	13302	14115	14092

лузі; відсутність членства у Міжнародній організації винограду та вина

Це свідчить про необхідність прийняття заходів щодо якнайшвидшого виведення виноробної галузі України на якісно новий конкурентоспроможний рівень.

Для подальшого дослідження формування та використання прибутку виноградно-виноробними підприємствами України нами обрано ПАТ "Радсад", з огляду на те, що воно входить до трійки найбільших підприємств галузі, що розташовані в Миколаївській області. Також ПАТ "Радсад" — це підприємство з повним циклом виробництва, тобто воно займається як вирощуванням винограду, так і виробництвом вина.

Публічне акціонерне товариство "Радсад" — спеціалізоване господарство по вирощуванню винограду та переробки його на вино.

Дані таблиці 4, в якій згруповано основні показники фінансово-господарського стану підприємства, засвідчили позитивну динаміку. Так, відбулось збільшення майна товариства на 24,53%, в свою чергу, яке відбулось за рахунок більш прискореного росту власного капіталу, порівняно із залученим. Власний капітал збільшився на 12506 тис. грн. або на 60,09%, а залучений на 8835 тис. грн., або на 13,35%.

Щодо показників ефективності діяльності товариства, то продовж трьох років просте-

жується стабільний ріст доходу від реалізації, який за аналізований період збільшився на 24730 тис. грн. або на 171,37%. Водночас, прибутковою діяльністю підприємства була лише у 2015 році. 2013 та 2014 роки — були збитковими. Тому в подальшому дослідженні, необхідно буде зупинитися на причинах цього явища.

На формування чистого прибутку впливають фінансові результати від операційної, інвестиційної, фінансової діяльності та фінансові результати, отримані в результаті надзвичайних подій.

Аналізуючи динаміку прибутку від звичайної діяльності підприємства за 2013–2015 роки наведену в таблиці 5 можна сказати, що прибуток від операційної діяльності збільшився на 5853 тис. грн., це демонструє оптимізацію основної діяльності підприємства.

Прибуток від фінансово-інвестиційної діяльності підприємства також збільшився в порівнянні 2013 року у 2015 на 8262 тис. грн., а в розрізі 2014–2015 років на 8170 тис. грн., що свідчить про підвищення ефективності фінансово-інвестиційної політики підприємства. Значимим, що 2013 та 2014 роки були збитковими за всіма трьома напрямками діяльності товариства.

Основну частину прибутку а також збитку підприємство ПАТ "Радсад" одержує за раху-

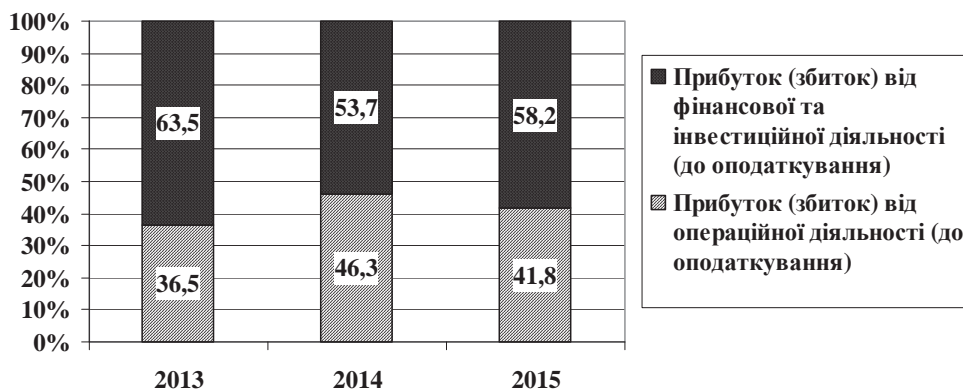

Рис. 3. Структура прибутку (збитку) ПАТ "Радсад" від звичайної діяльності за 2013–2015 роки, %

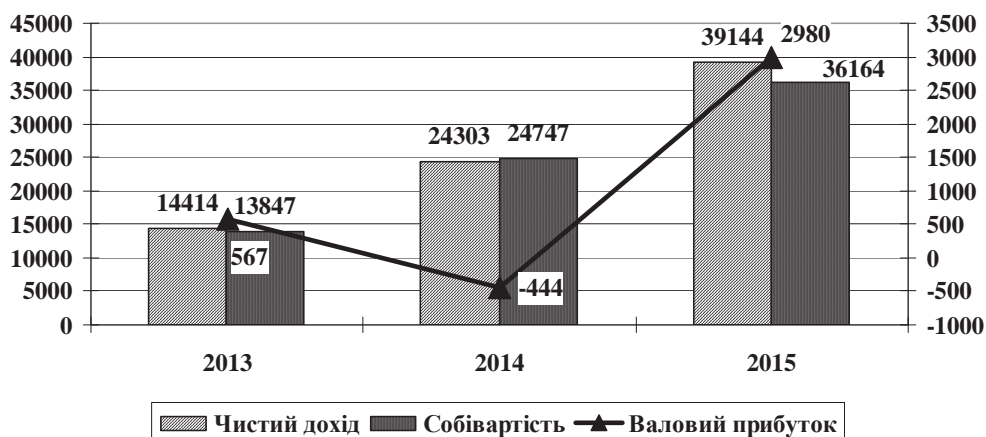

Рис. 4. Динаміка чистого доходу, собівартості та валового прибутку ПАТ "Радсад" за 2013—2015 роках, тис. грн.

нок фінансово-інвестиційної діяльності. Прибуток (збиток) від операційної діяльності у структурі загального прибутку (збитку) складає 36,5% у 2013 році, 46,3% у 2014 році та 41,8% у 2015 році (рис. 3).

Таким чином, у 2013—2015 роках прибуток (збиток) від позареалізаційної діяльності у товариства складав лівову частку від 53 до 64%. Цей прибуток, згідно звіту про фінансові результати товариство заробляло від інвестиційної діяльності (інші доходи та інші витрати).

На формування прибутку від операційної діяльності суттєвий вплив має валовий прибуток, факторами формування якого є дохід від реалізації та собівартість. Дослідимо їх динаміку у 2013—2015 роках (рис. 4).

Рисунок 4 наочно показує скорочення частки собівартості продукції у доході товариства. Якщо у 2013 році вона становила

96,1%, в 2014 — 101,8%, то в 2015 році — 92,4%. Тобто, основним фактором прибуткової діяльності 2015 року стало скорочення частки собівартості продукції у доході підприємства.

Наступним етапом аналізу прибутку товариства є факторний аналіз чистого прибутку, який проводиться методом порівняння фактичних даних за звітний період з фактичними даними за попередній період. У ході аналізу прибутку необхідно дати оцінку темпів росту прибутку в цілому та окремо по кожній складовій прибутку; дослідити та розрахувати фактори, які впливають на зміну розміру прибутку, та визначити рівень їх впливу; виявити резерви збільшення прибутку; дати оцінку рівня рентабельності.

Для аналізу динаміки та рівня прибутку застосуємо прийоми факторного аналізу, а саме — елімінування. Використовуємо цей прийом, на

Таблиця 6. Факторний аналіз прибутку ПАТ "Радсад" за 2013—2015 роки, тис. грн.

Показники	Код рядка	Роки			Абсолютне відхилення		Вплив на прибуток	
		2013	2014	2015	2015/2013	2015/2014	2015/2013	2015/2014
Виручка від реалізації продукції (ВР)	2000	14414	24303	39144	24730	14841	24730	14841
Собівартість реалізованої продукції (С)	2050	13847	24747	36164	22317	11417	-22317	-11417
Інші операційні доходи (ІД)	2120	2757	4042	6438	3681	2396	3681	2396
Адміністративні витрати (АВ)	2130	1798	1807	2361	563	554	-563	-554
Витрати на збут (ВЗ)	2150	524	200	160	-364	-40	364	40
Інші операційні витрати (ІОВ)	2180	1299	1957	1341	42	-616	-42	616
Інші доходи (ІД)	2240	14	119	9194	9180	9075	9180	9075
Інші витрати (ІВ)	2270	530	543	1448	918	905	-918	-905
Витрати з податку на прибуток (ПП)	2300	0	0	0	0	0	0	0
Чистий прибуток, збиток	2350 (2355)	-813	-790	13302	14115	14092	14115	14092

**Таблиця 7. Використання прибутку
ПАТ "Радсад" за 2013–2015 рр.**

Показник	2013	2014	2015	Зміна
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	-813	-790	13302	14115
Податок на прибуток від звичайної діяльності, тис. грн.	0	0	0	0
Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства, тис. грн.	-813	-790	13302	14115
Частка прибутку у фінансовому результаті до оподаткування, %	100	100	100	0

основі таблиці 6, визначимо вплив кожного фактору на прибуток від реалізації.

Таким чином, вплив факторних показників на прибуток можна представити наступною моделлю:

$$П = ВР - С + ІД - АВ - ВЗ - ІОВ + ФД - ФВ - ІВ - ПП (1).$$

Визначимо загальний вплив факторів на зміну чистого доходу.

З проведеного нами аналізу можна зробити висновок, що на зміну чистого прибутку ПАТ "Радсад" позитивно вплинуло збільшення виручки від реалізації продукції, інших доходів, інших операційних доходів та скорочення витрат на збут. Водночас ріст собівартості, адміністративних витрат, інших операційних витрат та інших витрат скоротили розмір чистого прибутку 2015 року порівняно до 2013 року. Однак сила впливу позитивних факторів була вагомішою, що в цілому призвело до збільшення прибутку підприємства на 14115 тис. грн.

У процесі господарської діяльності підприємство формує певну суму прибутку від операційної, фінансової та інвестиційної діяльності. Одна частина сформованого позитивного фінансового результату підприємства у вигляді податку на прибуток потрапляє до бюджету держави і використовується на потреби суспільства, а інша частина залишається у розпорядженні підприємства — чистий прибуток, що використовується на виплату дивідендів акціонерам підприємства, поповнення власного оборотного капіталу, поповнення резервного фонду тощо.

Розподіл та використання прибутку підприємства — це два послідовних етапи одного процесу. Розподіл прибутку — це перший етап, на якому підприємство розраховується частиною свого прибутку з бюджетом. Для підвищення ефективності виробництва дуже важливо, щоб при розподілі прибутку була досягнута оптимальність у задоволенні інтересів держави,

підприємства та робітників [2]. Держава звичайно зацікавлена отримати якомога більше прибутку до бюджету. Керівництво підприємства намагається спрямувати більшу суму прибутку на відтворення і соціальне заохочення своїх робітників. У роботі проаналізовано фінансовий результат від звичайної діяльності, податок на прибуток і чистий прибуток аналізованого підприємства за 2013—2015 рр. (табл. 7).

У 2013—2015 роках розмір фінансового результату до оподаткування та чистого прибутку (збитку) були тотожними. Отже, частка прибутку (збитку) в загальному фінансовому результаті становила 100%.

Діяльність будь-якого підприємства тією чи іншою мірою входить до інтересів багатьох осіб. Участь осіб, які мають відношення до підприємства або взаємодіють з ним, полягає в основному у розподілі загальних надходжень підприємства, які у подальшому і розподіляються між цими особами згідно з участю, яку вони відіграють в роботі підприємства. Ці надходження можуть бути у вигляді заробітної плати, відсотків, обов'язкових платежів, дивідендів тощо. Усе залежить від економічної природи цих надходжень і етапу цього розподілу.

Оподаткування прибутку підприємств є першим етапом розподілу прибутку підприємства. Прибуток підприємства, який залишається після його оподаткування (чистий прибуток) надходить у повне розпорядження підприємства.

Розглянемо напрями використання прибутку ПАТ "Радсад" (табл. 8).

За наведеними даними у таблиці 7 можна зробити такі висновки. Важливим етапом у системі використання прибутку є відрахування до резервного (страхового) фонду підприємницьких структур, який регулюється в Україні чинним законодавством і має суто цільове призна-

Таблиця 8. Розподіл чистого прибутку ПАТ "Радсад" за 2013–2015 рр.

Показник	2013	2014	2015	Зміна
Чистий прибуток, тис. грн.	-813	-790	13302	14115
Виплати власникам (дивіденди), тис. грн.	0	0	0	0
Відрахування прибутку до резервного капіталу	0	0	0	0
Капіталізація прибутку, тис. грн.	-813	-790	13302	14115
Частка реінвестованого прибутку, %	100	100	100	0

чення. Так, за звітними даними ПАТ "Радсад" весь період дослідження не формувало резервний фонд, не сплачувало дивідендів власникам. Весь збиток 2013 та 2014 років підприємство покривало за рахунок власного капіталу. Прибуток ж 2015 року в розмірі 13302 тис. грн. ПАТ "Радсад" прибутку підприємство тезаврувало в 100% обсязі.

У практиці виноробних компаній використання прибутку на поповнення статутного капіталу вказує на те, що цей напрям не набув належного розвитку. Жодне з підприємств не спрямовувало чистого прибутку на вказаний напрям. Це пояснюється тим, що процедура ререєстрації статутного капіталу вимагає певних фінансових витрат з боку підприємств.

Основною метою розподілу прибутку підприємства є забезпечення необхідної пропорційності між поточним його споживанням та нагромадженням для забезпечення виробничого розвитку. Відповідно метою дивідендної політики є оптимізація пропорцій між поточними виплатами дивідендів і забезпеченням зростання ринкової вартості акцій у майбутньому періоді за рахунок капіталізації частини прибутку.

Згідно з цією метою, поняття дивідендної політики може бути сформульоване так: дивідендна політика підприємства являє собою складову частину загальної фінансової стратегії і політики формування власних фінансових ресурсів і полягає в оптимізації пропорцій між частинами прибутку, що споживається і капіталізується з метою забезпечення зростання ринкової вартості акцій [5].

Чистий прибуток, що використовується на поповнення статутного капіталу та резервного фонду, становить нерозподілену частину чистого прибутку акціонерних товариств. Частина чистого прибутку, яка використовується на виплату дивідендів власникам акцій має назву розподіленого чистого прибутку. Отже, суми розподіленого та нерозподіленого прибутку становлять загальну суму чистого прибутку підприємства.

Головною проблемою у практиці використання прибутку виноробних підприємств України є переважне його спрямування на технічне оновлення виробництва, тобто відсутність пропорційності між його накопиченням і споживанням. Виноробні підприємства зацікавлені у якості винопродукції, яку вони виробляють, тому що вона (якість) є головним критерієм виходу вітчизняних

виноробних підприємств на світові ринки збуту.

На жаль, на сьогодні майже всі потужності виноробних підприємств застаріли як фізично, так і морально, саме тому для структурно-технологічного оновлення виробництва виноробних підприємств необхідними є значні інвестування чистого прибутку. Таким чином, виникає проблема найкращого (оптимального) узгодження інтересів власників капіталу підприємства зі стратегією фінансування його технічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз формування та використання прибутку виноградно-виноробними підприємствами загалом та ПАТ "Радсад" зокрема, показав:

1. Виноградарство в Україні характеризується негативними процесами: застарілі виноградики, висока зрідженість існуючих виноградно-насаджень, зменшення обсягів виробництва саджанців. Це спричинило зменшення виробництва винограду. Оцінка прибутковості виноградарства в Україні засвідчила перспективність галузі та необхідність її подальшого розвитку. Так, у 2015 році рівень рентабельності виробництва винограду у сільськогосподарських підприємствах України досяг рекордного за майже 20 років показника 102,4%

Аналіз сучасного стану вітчизняного виноробства також викрив проблеми галузі. Виноробство це галузь, яка повністю залежить від якості і кількості вирощеного винограду, тобто стану виноградарства. Виявлено стабільне падіння обсягів переробки винограду; стійка тенденція до щорічного зменшення частки власно вирощеного винограду в загальному обсязі фактично переробленого винограду на виноматеріали. Виноробні підприємства закуповують близько 70 — 80% винограду. Дефіцит сировини поповнюється за рахунок імпорту виноматеріалів. Результати аналізу основних фінансових показників підприємств винної промисловості засвідчили про невелику прибутковість цієї галузі, що спричинене зростанням ціни на виноград і вино матеріали.

2. Для дослідження факторів, що спричиняють вказані негативні тенденції в роботі проведено ретельний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства галузі Миколаївської області — ПАТ "Радсад". Основну частину прибутку (збитку) ПАТ "Радсад" одержує за рахунок фінансово-інвестиційної діяльності. Прибуток (збиток) від операційної діяльності у струк-

турі загального прибутку (збитку) складає 36,5% у 2013 році, 46,3% у 2014 році та 41,8% у 2015 році ПАТ "Радсад". Аналіз динаміки прибутку від звичайної діяльності підприємства за 2013—2015 роки виявив, що прибуток від операційної діяльності збільшився на 5853 тис. грн. Основним фактором прибуткової діяльності 2015 року стало скорочення частки собівартості продукції у доході підприємства.

Факторний аналіз формування чистого прибутку зазначив його загальне збільшення у 2015 році порівно до 2013 року на 14115 тис. грн. На таку зміну чистого прибутку ПАТ "Радсад" позитивно вплинуло збільшення виручки від реалізації продукції, інших доходів, інших операційних доходів та скорочення витрат на збут. Водночас зростання собівартості, адміністративних витрат, інших операційних витрат та інших витрат скоротили розмір чистого прибутку 2015 року порівняно до 2013 року.

3. Аналіз розподілу та використання прибутку ПАТ "Радсад" засвідчив, що товариство весь прибуток реінвестувало, а збиток — покривало власним капіталом. Формування резервного фонду або виплати дивідендів власникам товариство протягом досліджуваного періоду не здійснювало. Також у ході аналізу визначено, що у практиці виноробних компаній використання прибутку на поповнення статутного капіталу вказує на те, що цей напрям не набув належного розвитку.

Головною проблемою у практиці використання прибутку виноробних підприємств України є переважне його спрямування на технічне оновлення виробництва, тобто відсутність пропорційності між його накопиченням і споживанням. На жаль, на сьогодні майже всі потужності виноробних підприємств застаріли як фізично, так і морально, саме тому для структурно-технологічного оновлення виробництва виноробних підприємств необхідними є значні інвестування чистого прибутку. Таким чином, виникає проблема найкращого (оптимального) узгодження інтересів власників капіталу підприємства зі стратегією фінансування його технічного розвитку.

Література:

1. Авласенко О.А. Сучасні тенденції розвитку виноробства в Україні і її регіонах [Електронний ресурс] / О.А. Авласенко // Ефективна економіка. — 2014. — №6. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3128>
2. Гаркуша О.М. Формування ефективного виноградарсько-виноробного під комплексу / О.М. Гаркуша. — АПК України. — Миколаїв: МДДА, 2001. — 281 с.

3. Дієсперов В.С. Основні проблемні питання виробництва вина в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.amdi.org.ua/en/home/amdi-news/304-major-challenges-of-wine-production-in-ukraine.html>

4. Костишин Н.С. Економічна сутність прибутку, як результату діяльності підприємств виноробної галузі [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_4/132.pdf

5. Косянчук Т.Ф. Результативність діяльності підприємства та її діагностика [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Vchnu/Ekon/2009_3_1/pdf/121-124.pdf

6. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Попова М.М. Сучасний стан виноградарства і виноробства України та роль її окремих регіонів у розвитку галузі // Бізнес-інформ № 7. — 2014. — С. 136—142.

References:

1. Avlasenko, O.A. (2014), "Modern progress of vine making trends are in Ukraine and its regions", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 6, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3128> (Accessed 16 Oct 2016).

2. Harkusha, O.M. (2001), *Formuvannia efektyvnoho vynohradars'ko-vynorobnoho pid kompleksu* [Forming effective effective wine industry], Nikolaev, Ukraine.

3. Diiesperov, V.S. (2013), "Major challenges of wine production in Ukraine", available at: <http://www.amdi.org.ua/en/home/amdi-news/304-major-challenges-of-wine-production-in-ukraine.html> (Accessed 16 Oct 2016).

4. Kostyshyn, N.S. (2012), "Economic essence of profit as a result of the wine industry enterprises", available at: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_4/132.pdf (Accessed 16 Oct 2016).

5. Kosianchuk, T.F. (2009), "The performance of the company and its diagnosis", available at: http://archive.nbu.gov.ua/portal/natural/Vchnu/Ekon/2009_3_1/pdf/121-124.pdf (Accessed 16 Oct 2016).

6. The official site of State Statistics Committee of Ukraine, available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (Accessed 16 Oct 2016).

7. Popova, M.M. (2014), "The current state of viticulture and winemaking Ukraine and its role in certain regions of the field", *Biznes-inform*, vol. 7, pp. 136—142.

Стаття надійшла до редакції 17.10.2016 р.